

Afiliant

Krajowa Sekcja Oświaty i Wychowania

00-838 Warszawa, ul. Prosta 30, tel. (22) 827 92 38, +48 796 293 878

edukacja@solidarnosc.org.pl

www.solidarnosc.org.pl/oswiata

Warszawa, dn. 16 września 2024 r.

Stanowisko Prezydium KSOiW NSZZ „Solidarność” z dnia 16 września 2024 r.

W związku z podjęciem prac grupy roboczej ds. odpowiedzialności zawodowej nauczycieli w ramach prac Zespołu ds. pragmatyki zawodowej nauczycieli działającym przy MEN, Prezydium KSOiW NSZZ „Solidarność” uważa, że należy **uchylić rozdział 10 ustawy Karta Nauczyciela.**

Zakresem odpowiedzialności dyscyplinarnej objęci są pracownicy wskazani przez ustawodawcę w przepisach szczególnych, określających ich prawa i obowiązki oraz negatywne prawne konsekwencje nieprawidłowego wywiązywania się z powierzonych zadań, ewentualnie nieprzestrzegania ustanowionych w danej grupie zasad. Odpowiedzialność dyscyplinarna dotyczy więc pracowników wybranych służb i grup zawodowych, w szczególności sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych, przedstawicieli służb mundurowych i nauczycieli. Polega ona na stosowaniu wobec pracownika sankcji typu represyjnego (kar) za naruszenie obowiązków pracowniczych, reguł postępowania określonych normami stosunku służbowego, reguł wykonywania zawodu oraz reguł zachowania się wyznaczonych normami etyki i deontologii. Waga istnienia tego rodzaju kodeksu, stanowiącego kompleksowe ujęcie norm, wartości oraz zasad dotyczących danej grupy pracowników podkreślana jest w literaturze, patrz m.in. M. Łuczyńska *O odpowiedzialności etycznej pracownika socjalnego* Katowice 1998, s. 114. Zwolennicy kodyfikacji wskazują m.in. że: daje ona możliwość określenia obowiązków i sankcji związanych z niewłaściwym ich wypełnianiem, podnosi prestiż grupy zawodowej, stanowi zapis etosu grupy zawodowej, stawia wymóg profesjonalizacji, posiada walor edukacyjny, powoduje wzrost zaufania społecznego do danej grupy oraz zakreśla granice odpowiedzialności pracownika, których brak szczególnie dotkliwie jest odczuwany w kontekście ogólnikowego brzmienia przepisu art. 75 Karty Nauczyciela i milczącego stanowiska doktryny na ten temat.

Aktualną podstawę prawną pociągania nauczycieli do odpowiedzialności dyscyplinarnej stanowi art. 75 KN. Artykuł ten zamyka się w sformułowaniu: "Nauczyciele podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za uchybienia godności zawodu nauczyciela lub obowiązkom, o których mowa w art. 6. Dotychczas cytowana norma prawna nie została doprecyzowana przy wykorzystaniu ustawowej delegacji przepisami aktu wykonawczego.

Wobec faktu, iż ustawodawca w przedmiotowej materii jest niezmiernie lakoniczny, podstawą rozstrzygnięcia o odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli jest orzecznictwo sądowe. Podkreśla się w nim, że nie każde zachowanie nauczyciela obiektywnie niewłaściwe, wypełnia definicję deliktu dyscyplinarnego zasługującego na ukaranie karą dyscyplinarną, zwłaszcza gdy nie stanowiło ono przejawu ani presji psychicznej ani fizycznej wobec podopiecznego ucznia i jako takie nie może być ocenione za łamiące przepisy prawa oświatowego w zakresie obowiązku zapewnienia uczniom bezpieczeństwa, należytej opieki i kształtowania ich życiowych postaw.

Do katalogu zachowań uchybiających godności i obowiązkom nauczyciela, mogących stanowić podstawę do poniesienia przez nauczyciela odpowiedzialności dyscyplinarnej, można zaliczyć: narażanie uczniów na utratę zdrowia i życia, nieetyczne zachowania wobec współpracowników i kierownictwa placówki oświatowej (rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji, rozpowszechnianie informacji objętych tajemnicą rady pedagogicznej), stosowanie przemocy fizycznej, stosowanie przemocy psychicznej, niewłaściwe realizowanie zadań edukacyjnych i wychowawczych, niską kulturę osobistą (używanie wulgaryzmów), dopuszczenie się plagiatu, oszustwo, poświadczenie nieprawdy, fałszerstwo, pedofilię, poniżanie uczniów, wykorzystywanie swojej pozycji celem zmuszenia ucznia do określonych zachowań czy inne obsesowe zachowania, które nie przystają osobie zobowiązanej do kształtowania pożądanых postaw. Powyższy katalog nie ma rzecz jasna charakteru zamkniętego (wyrok SA w Szczecinie z 20.12.2022 r., III APo 1/19, LEX nr 3620353).

Obecny stan prawny jest wysoce problematyczny nie tylko z punktu widzenia jakości pracy nauczycielskich komisji dyscyplinarnych, ale przede wszystkim z uwagi na standardy konstytucyjne, a zwłaszcza art. 65 ust. 1 Konstytucji RP (tak K. Jadach, *Odpowiedzialność prawna nauczycieli za bezpieczeństwo dziecka w placówce oświatowej - zarys problemu*, St.PiA 2017, nr 2, s. 11-18). Nie można w tym miejscu pominąć stanowiska Trybunału Konstytucyjnego, który w swoim orzeczeniu z dnia 01 marca 1994 roku jednoznacznie stwierdził, że "podstawowe elementy zarówno czynu, jak i kary muszą być określone w samej ustawie, a nie

mogą być – w sposób blankietowy – pozostawione do unormowania w akcie wykonawczym. Trybunał Konstytucyjny jest zdania, że powyższe konstytucyjne wymagania pod adresem przepisów karnych należy odnosić do wszystkich przepisów o charakterze represyjnym (sankcjonująco-dyscyplinujący), a więc do wszystkich przepisów, których celem jest poddanie obywatela jakiejś formie ukarania czy jakiejś sankcji” (Orzeczenie TK z 1.03.1994 r., U 7/93, OTK 1994, nr 1, poz. 5).

W tym miejscu wypada wskazać, odwołując się zarówno do dorobku orzecznictwa, jak i doktryny, iż poza wszelkim sporem pozostaje stwierdzenie, że odpowiedzialność dyscyplinarna ma charakter represyjny. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie akcentował, że postępowanie dyscyplinarne zachowuje wszystkie gwarancje praw jednostki, określone przepisami art. 42-45 i 78 Konstytucji RP, które znajdują zastosowanie do oceny nie tylko regulacji stricte karnych, ale również do innych mających charakter represyjny. Orzekając o odpowiedzialności dyscyplinarnej i wymierzając kary wymienione w art. 76 Karty Nauczyciela, komisje dyscyplinarne i sądy muszą zatem zbadać określony stan faktyczny i ocenić go z punktu widzenia wyżej wskazanych materialnoprawnych przesłanek odpowiedzialności dyscyplinarnej. Powyższe rozważania mają znaczenie zwłaszcza w kontekście faktu, iż aktualnie obowiązujące przepisy stanowią podstawę do pociągania każdego nauczyciela do odpowiedzialności za tzw. przewinienie dyscyplinarne, polegające m.in. na podejmowaniu działań naruszających bliżej nieokreślone „dobro dziecka”.

Kolejnym argumentem przemawiającym za faktem, iż przepisy dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli wymkają się istocie i charakterowi prawnemu zasad deontologii zawodowej jest rozmiar odpowiedzialności prawnej nauczyciela, odpowiedzialności nadmiarowej względem innych zawodów zaufania publicznego. Niebagatelny wpływ na tę kwestię mają regulacje karne. Zasadnicza zmiana legislacyjna dokonała się w tym obszarze w dniu 26.09.2005 r. Wówczas weszła w życie nowelizacja art. 39, polegająca na powiększeniu katalogu środków karnych orzekanych w procesie karnym przez sąd m.in. o zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi, w sytuacji popełnienia przestępstwa na szkodę osoby małoletniej. Nauczyciel, który dopuścił się przestępstwa z art. 197-203 KK albo umyślnie popełnił przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu na szkodę swojego ucznia w razie skazania na karę pozbawienia wolności musi liczyć się z tego rodzaju konsekwencjami niezależnie od rozstrzygnięcia komisji dyscyplinarnej dla nauczycieli. Reasumując, obecny stan prawny jest wysoce problematyczny z uwagi na standardy konstytucyjne (art. 65 ust. 1 Konstytucji RP). Norma art. 65

ust. 1 Konstytucji RP z jednej strony wskazuje na powszechne prawo wyboru i wykonywania zawodu, z drugiej zaś statuuje, iż wyjątki od tej zasady winny być określone ustawowo. Tym samym jakiegokolwiek ograniczenia w wykonywaniu zawodu winny w pierwszej kolejności wynikać z normy rangi ustawowej (a nie niższego rzędu), z drugiej - wyjątki takie winny być sformułowane w sposób jednoznaczny i kategoriyczny. Nie mogą być domniemywane, zaś w razie wątpliwości wykładnia takich wyjątków nie może mieć charakteru rozszerzającego. Niedopuszczalne jest tu także wprowadzanie ograniczeń w wykonywaniu zawodu czy to poprzez subdelegację, czy też poprzez wykorzystanie ogólnej normy kompetencyjnej.

**w imieniu Prezydium KSOiW
NSZZ „Solidarność”
Krzysztof Wojciechowski**